

 Folkehøgskole
forbundet

**Velkommen som
rektor i folkehøgskolen**

Velkommen som rektor i folkehøgskolen!

-Det beste året i mitt liv, hevder mange elever begeistret etter et år på folkehøgskole. Nå har du valgt å bli rektor i dette flotte og spesielle skoleslaget. Velkommen i verdens frieste skoleslag! Som ny rektor kan vi garantere deg travle, spennende og givende dager i lag med flott ungdom og hyggelige og kompetente kolleger.

Ingen folkehøgskoler er like. Folkehøgskoleloven gir skolene vide rammer for sin virksomhet. I loven heter det at folkehøgskolens formål er å fremme allmenndanning og folkeopplysning. Innen for denne rammen fastsetter den enkelte skole selv sitt verdigrunnlag. Skolen du nå jobber på har altså et verdigrunnlag dere jobber ut i fra.

Med dette velkomstskrivet ønsker vi i Folkehøgskoleforbundet å bidra med en kortfattet informasjon om folkehøgskolen som skoleslag for deg som kommer ny inn i skoleslaget.

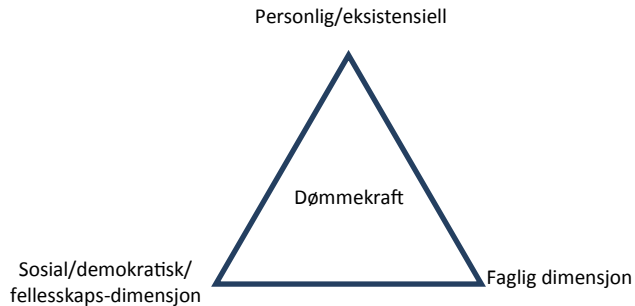
Et tredimensjonalt skoleslag

I 150 år (2014) har folkehøgskolen klart å være aktuell, attraktiv og betydningsfull for ungdom fra hele landet. Den danske presten, forfatteren, filosofen, historikeren, salmedik-

teren, folkeopplyseren og politikeren Nikolai Frederik Severin Grundtvig (1783-1872) formulerte i sin tid et grunnleggende og evig gyldig skole-, lærings- og dannelsessyn i form av folkehøgskole. Samtidig er det naturligvis avgjørende at skoleslaget hele tiden klarer å fornye måten dette omsettes på i praksis i form av fagtilbud, undervisningsformer og aktiviteter. For det er flere forhold enn det at eleven bor her, som er annerledes i folkehøgskolen enn i vanlig skole.

For langt de fleste folkehøgskoleelever blir dette et år av avgjørende betydning. Både i form av opplevelser, faglige kunnskaper og ofte livsvarige vennskap som etableres. Men også i form av inspirasjon og engasjement som får betydning for resten av livet. Mange finner ut hva de skal utdanne seg til videre eller endrer disse planene i løpet av tiden på folkehøgskolen. Slik sett kan vi si at ungdom bruker folkehøgsko-

len som en stor tre-dimensjonal veiledningsarena – en plass for avklaring, opplevelse, utvikling og læring på både et personlig/eksistensielt, faglig og sosialt plan.

Folkehøgskolens tre dimensjoner

Å bli til noen

Folkehøgskolen gir ikke formell utdanning men en overgripende dannelse. Tilbudet er preget av helhet - der fag, fellesskap, gode opplevelser og refleksjon er viktige dimensjoner. Vi kan si at i folkehøgskolen blir elevene ikke til *noe* men til *noen* - ikke sykepleier, interiørarkitekt eller fotograf formelt sett, men man kan bli en *bedre* sykepleier, interiørarkitekt eller fotograf etter et år på folkehøgskole.

Folkehøgskolen har fokus på de menneskelige verdiene, som medansvar, toleranse, solidaritet og tillit. Verdier som bygger på at vi er deltakere i samfunnet, at tilværelsen baserer seg på forpliktende fellesskap om felles livsvilkår, som igjen gir livet mening.

Å være våken

-Vi skal ikke fylle et kar men tenne en ild, som varer livet ut, sier en som har arbeidet mange år i folkehøgskolen, inspirert av Aristoteles. Danning på et overordnet nivå kan defineres som evnen til å være oppmerksom; oppmerksom på både seg selv, på andre og på verden. Folkehøgskolen har som mål at elevene utvikler mot og entusiasme til å leve sitt eget, selvstendige liv. Målet for danning er den aktive, deltagende, reflekterende, engasjerte verdensborger.

Medansvar og fellesskap

I folkehøgskolen legger vi vekt på at læring skjer i sosiale fellesskap og at elevene møter et personale som sammen med dem tar ansvar for fellesskapet. Fundamentet er en reflekterende dialog- og erfaringsbasert pedagogikk med stor grad av elevinnflytelse. Frie og likeverdige samtaler er folkehøgskolens viktigste arbeidsredskap.

I folkehøgskolen finner du derfor en utpreget praktisk tilnærming til fagene og samværet ellers.

Pedagogisk frihet

Mange spør seg hvordan man kan lære noe på en skole uten karakterer, eksamener og fast pensum. Men nettopp for å få til et dynamisk og deltakerstyrt møte mellom mennesker, må man ha stor grad av pedagogisk frihet. Frihet fra karakterer og eksamen er derfor noen av de viktigste rammene i folkehøgskolen. Det gir tid til at den enkelte elev kan finne ut hvem hun eller han er. Eleven er fri til å hente fram egne meninger og prøve disse i dialog med medelever og lærere. Vi ønsker at eleven skal kunne lære av egeninteresse.

Folkehøgskolene er et helhetlig læringsrom der det å leve og lære sammen er viktig ramme for dannelsesprosessen. Derfor er dagen ikke slutt kl 15 på en folkehøgskole. Ei heller for de ansatte.

En krevende og sammensatt jobb

En utstrakt frihet er befriende, og samtidig krevende. Som rektor er du daglig leder for en svært autonom virksomhet

som gjennom styret formelt kun svarer overfor staten ved Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet. Skolens virksomhet er regulert av Lov om folkehøgskoler med forskrifter i tillegg til lovreguleringer for den selskapsform skolen har, regnskapsloven, forvaltningsloven, Arbeidsmiljøloven mv. I tillegg reguleres arbeidsvilkår for ansatte gjennom avtaler i arbeidslivet.

Vel så viktig er den tradisjonen skolen står i. Du som rektor, og derfor skolens øverste pedagogiske og administrative ansvarlige overfor styret, skal forvalte og utvikle denne videre sammen med personalet. Rektorjobben kan derfor lett oppleves som krevende i sin kompleksitet og føles ensom. Et godt og tett samarbeidsforhold til styreleder og inspektør/assisterende rektor vil være avgjørende for å lykkes. Du må heller ikke nøle med å «bruke» dine rektorkolleger, f.eks. de fire i rektorutvalget hos oss til å drøfte alt du lurer på. Vi inviterer dessuten hvert år til kurs for nye rektorer og er i ferd med å etablere et rektorakademi.

Råd til deg som ny rektor

Som ny kan det være veldig mye å sette seg inn i veldig fort. Derfor tillater vi oss å legge ved noen tips og råd til deg som nyansatt rektor fra rektorkolleger som har vært tilsatt i folkehøgskolen en stund (side 6 og 7).

Folkehøgskoleforbundet for deg og folkehøgskolen

Folkehøgskolen bæres oppe av de menneskene som jobber der. Du og jeg og våre kolleger rundt om på de andre skolene. Folkehøgskolen holdes også oppe av ideen og tradisjonen, og formelt av lov og forskrift. Selv om vi gjør en stor og viktig innsats hvert eneste år, er vi ikke flere skoler og ansatte enn at vi alle er helt avhengige av å stå sammen i et idé-, utviklings- og interessefellesskap.

Dette forsto forgjengerne våre. Allerede i 1905 gikk folkehøgskolestyrere og lærere sammen og etablerte Høgskulelærarlaget, senere Norsk Folkehøgskolelag. I 2013 endret vi navn til Folkehøgskoleforbundet.

Folkehøgskoleforbundet er idé-, interesse og fagorganisasjon for norsk folkehøgskole. Folkehøgskoleforbundet arbeider for ideene til den frilynte folkehøgskolen og skal arbeide for folkehøgskolens plass i det norske samfunnet. Samtidig arbeider Folkehøgskoleforbundet kontinuerlig overfor myndighetene for så gode rammevilkår som mulig.

Folkehøgskoleforbundet tar også hånd om medlemmenes interesser når det gjeld lønns- og arbeidsforhold, hva enten du jobber som lærer, praktisk personale eller som rektor/i ledelsen. Samtidig driver vi pedagogisk utviklingsarbeid og opplysningsvirksomhet. Gjennom året arrangerer vi en rek-

ke kurs og seminarer, noen faste som rektorforum, rektormøtet og kurs for nye i folkehøgskolen, andre etter behov. Noen arrangementer gjøres i samarbeid med Informasjonskontoret for folkehøgskolen, som skolen din er medlem av, eller Folkehøgskolerådet, som er vårt felles organ overfor myndighetene.

Landsmøtet i 2013 på Agder folkehøgskole vedtok at Folkehøgskoleforbundet skal arbeide for en fri og aktuell folkehøgskole, basert på et menneskesyn, samfunnsyn og skolesyn (se idé- og prinsippprogram, f.eks. på www.folkehøgskoleforbundet.no).

Hvert år går mer enn 10 % av et ungdomskull på folkehøgskole. Det er et ikke ubetydelig kulturelt og demokratisk vitamintilskudd inn i det norske samfunn. Vi – dine kolleger både på egen skole og i skoleslaget - er glade for og stolte over at du har valgt å jobbe sammen med oss andre i folkehøgskolen. Så, kjære kollega, velkommen i verdens viktigste og antagelig frieste skoleslag!

Med ønske om givende dager – mellom idé og hverdag!

*Hilsen fra dine kolleger på skolen og andre folkehøgskoler
Styret i Folkehøgskoleforbundet*

Noen tips og råd til deg som er ny rektor i folkehøgskolen

fra kolleger som har vært i gamet en stund

Uansett om du kommer fra annen stilling i folkehøgskolen eller kommer ny inn i rektorrollen i folkehøgskolen er her noen tips fra dine rektorkolleger utarbeidet av rektorutvalget vårt.

Gode råd:

- prioriter oppgavene dine: helheten er noe mer enn en sum av detaljer
- se forover mot dine egne mål og personalets felles mål;
- jobb for å skape felles målsettinger og felles referanser
- definer din strategi; vær tydelig – vær leder!
- ha standpunkter - og våg å skifte standpunkt
- vær tålmodig: Ting Tar Tid

Se og vær åpen

- *stå i det åpne!*
- se dine medarbeidere; det er de som skal gjøre jobben
- si ja til gode ideene; gi de en sjanse
- vær åpen, be om kreative innspill, og lytt til de innspillene som kommer
- vi må si ja - prøve ut - vurdere - reflektere - justere - agere
- formuler tydelige regler og rutiner – men bruk skjønn!
- alle situasjoner er forskjellige, alle mennesker er forskjellige

Nettverk og hjelp

- skap deg nettverk så fort du kan; bruk dine kolleger
- kom deg på alle rektormøter, Virkemøter

- be om hjelp, be om hjelp, be om hjelp - i alle retninger;
- du skal be andre om hjelp, det gjør livet mening fullt for dem
- spør og grav til du får svar og du forstår
- konflikter må håndteres – jo raskere jo bedre
- det finnes gode rutiner og rettesnorer for konflikthåndtering; søk hjelp hos FHF og Virke og hos dine rektorkolleger!
- Les lover, forskrifter, avtaler grundig!
- Bruk ordboken på Folkehøgskolerådets hjemmesider; den rommer mange forhold
- Alle folkehøgskoler skal være medlem i en bedriftshelsetjeneste; søk råd hos dem, få de med på laget
- Bruk rektorutvalget!

Involver og deleger, gi så skal du få

- deleger ansvar til lærerne; de står i førsteleddet, i møtet med elevene, i sannhetens øyeblikk
- involver nærmiljøet: ordfører og kommune, lokale aktører, næringsliv, kulturliv...
- skap rom for likeverdige møter med ansatte, med elever, skap debatt, det skaper engasjement
- skap gode relasjoner til styreleder og styret, preget av åpenhet, av konstruktive ideer

- vær ærlig og åpen - da skaper du ærlighet og åpenhet
- tilgi - så vil du også kunne bli tilgitt
- gi tillit - så vil du og få tillit
- forandringer skjer - med deg eller uten deg - endringer er et av dannelsens kjennetegn
- gi god takhøyde og rom for prøving og feiling; feiling er en forutsetning for vekst og endring
- deleger oppgaver; ikke gjør alt selv! - da kommer stress, mangel på oversikt, forglemmelser og feil, oppgitthet og sure miner i kjølvannet
- du har ansvar for utvikling av hele skolen involver alle ansatte i utviklingsarbeidet finn fellesrom hvor alle kan være sammen, se hverandre, uten nødvendigvis å ha en agenda skap effektive arbeidsrom i personalmøter og se forskjell på smått og stort.

Snakk med - ikke om

- snakk med dine kolleger ikke om dem; må du, så snakk positivt om dine kolleger; alle har gode sider som må dyrkes husk at du er betalt for å bli baksnakket

Organisering og omsorg

- legg omsorg i organiseringen av skoledagene, -ukene og årsplanene; noen er småbarnsforeldre og lærere må jobbe 10 effektive klokketimer hver skoledag (hvis de ikke arbeider i helgene), så selv om de har avspasering og ferie fra slutten av mai til midten august er de svært presset gjennom skoleåret
- finn enkle, gode, møterom for god informasjonsflyt og minimal rapportskriving
- anbefaling: morgenmøte før morgensamling (10-15 min max) med kort rapport frå tilsyn, internatleder, vaktmester, kontor, adm kjøkken gir deg anledning til å følge opp saker umiddelbart og gir litt oppdatering for alle miljøer på skolen

Skoleutvikling. Folkehøgskolelærere er med på å skape skolens framtid! Så lenge man holder seg innenfor lov og forskrift står skolene fritt til å skape seg selv! Strukturen er flatere enn i andre skoleslag, og det er viktig at alle bidrar til å utvikle skolen i riktig retning.

Ideologi. Det finnes ikke en egen folkehøgskolelærerutdanning (ennå). Desto viktigere er det å selv søke kunnskap om skoleslaget. Spør ledelse, kolleger og folkehøgskoleorganisasjonene om temaet, og be om aktuell litteratur.

Fleksibilitet. Å være lærer på en folkehøgskole er ikke en ni-til-fire-jobb! Det er en fordel å innrette livet sitt på en måte som gjør at det å være på jobb i helger, om ettermiddagen og om kvelden ikke er for komplisert å organisere. Det er mange uker med avspasering som skal jobbes inn, og det betyr en arbeidsuke langt over en normalarbeidsuke på 37,5 timer.

Alle skal med. Det er arbeiderpartiets slagord – men det egner seg i folkehøgskolen også! Elevene har kommet inn, de betaler, og alle har krav på like mye å gjøre. Det er ikke karakterer. Ingen skal favoriseres, og læreres oppgave (og utfordring) er å bidra til at elevene får oppgaver og utfordringer som passer til den enkelte, selv om det faglige nivået i en klasse kan variere veldig.

Framsnakking. Framsnakk kolleger, og vær obs på baksnakking på alle nivå.

Spør! Ta kontakt! Hvis ting er vanskelig, hvis det er noe du forundres over eller reagerer på – spør og ta kontakt! Med kolleger, med ledelse, eller med Folkehøgskoleforbundet sentralt!

Lykke til!

Besøksadresse: Øvre Vollgate 13, 0158 Oslo
Postadresse: Postboks 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf 22 47 43 00 Faks 22 47 43 01
E-post: fhf@folkehogskole.no
Web: www.folkehogskoleforbundet.no

